

Nr 142

Av herr Börjesson i Falköping, om inrättande vid regeringsrätten av en befattning som pressombudsman.

(Lika lydande med motion nr 112 i Första kammaren)

Genom det allmännas ökade inflytande på många samhällsområden och administrationens numera långt gående ingrepp i den enskilde medborgarens tillvaro har också den administrativa rättsskipningens omfattning och betydelse ökat starkt. Ett område att anföra som exempel är barnavårdens, där ett rättsfall häromåret riktade en skarp belysning på vissa betänkliga brister i rådande administrativa förfarande. Bl. a. gav fallet upphov till en livlig debatt i pressen. Ifrågavarande fall kan lämpligen tjäna som utgångspunkt för denna motion:

Målet gällde en femårig flicka med tre äldre syskon. Flickan hade omhändertagits av barnavårdsnämnden på grund av att hon blivit misshandlad av sin fader, bl. a. med läderrem, och enligt barnavårdsnämnden skall föräldrarna själva ha tillstått, att flickan var hackkyckling i sin familj. Länsstyrelsen godkände barnavårdsnämndens åtgärd, och nämnden sökte ett fosterhem för barnet, som f. ö. funnit sig väl till rätta på nämndens barnhem. Föräldrarna själva fann enligt barnavårdsnämnden dess ingripande befogat och föreföll öppet medvetna om att de brast i sympati för detta sitt barn. Motivet för barnavårdsnämndens omhändertagande av den lilla flickan var, att hennes själsliga hälsa satts i fara genom föräldrarnas behandling. Föräldrarna vidgick emellertid senare ej den av barnavårdsnämnden relaterade inställningen. Regeringsrätten undanröjde då vederbörande länsstyrelses utslag och barnavårdsnämndens beslut, varpå flickan efter någon månad återbördades till föräldrarna.

Fallet tilldrog sig mycket stort intresse i pressen, med känsloladdade referat, och dessutom en debatt mellan vederbörande landssekreterare och ett regeringsråd i »Barnavård och ungdomsskydd» resp. »Förvaltningsrättslig tidskrift».

För den allmänhet som följde med i detta, tedde sig onekligen regeringsrättens dom svår att förstå. Det räcker med att citera en förstasidesrubrik i en dagstidning: »Formalism i regeringsrätten. — Blåslagen femåring togs hemifrån men barnavårdarna fick bakläxa» (Ny Tid den 17/1 1963). Bland folk i gemen i Västsverige — fallet hade tilldragit sig där — blev också re-

aktionen en utbredd och känsloladdad kritik mot den administrativa rättsskipningen och tyvärr också en oförbehållsamt uttalad misstro mot den högsta förvaltningsdomstolens förmåga. I pressen betecknades t. ex. regeringsrättens praxis som »helt obegriplig». — Det är ingen överdrift att påstå, att det relaterade fallet betänkligt rubbade allmänhetens förtroende för regeringsrätten som högsta rättsskipande instans på barnavårdens område.

Det är ur allmän rättsskyddssynpunkt och med hänsyn till den administrativa rättsskipningens auktoritet otillfredsställande, att sådana här ej sällan förekommande situationer kan uppkomma. Det torde väsentligen bero på brister i de administrativa domstolarnas information och redovisning av domskäl. JO har redan i en framställning den 23/12 1960 för att öka det administrativa rättsskyddet föreslagit en allmän regel om principiell skyldighet för förvaltningsmyndigheter att i sina beslut ange de skäl på vilka besluten grundas. Det förslaget var gott. En reform ter sig naturlig och nödvändig.

En annan åtgärd, som ter sig naturlig och nödvändig med hänsyn till den oklara och bekymmersamma debatt, som ute i landet lätt uppstår kring regeringsrättens ej motiverade utslag i åtskilliga förvaltningsmål, vore att till denna domstol knyta en pressombudsman, som i vederhäftig ordning kan ge pressen önskvärd information om såväl sakförhållanden som domstolens rättsliga skäl i övrigt för dess utslag.

En företagen undersökning av vilka förvaltningsmyndigheter m. fl., som förfogar över egna informationsavdelningar eller informationsombudsmän, ger vid handen att regeringsrätten är obegripligt svältfödd i detta hänseende. Utrikesdepartementet har t. ex. en pressavdelning på cirka 25 befattningshavare, statens upplysningsbyrå 7, generalpoststyrelsen 12, järnvägsstyrelsen 10 och NIB 7 anställda, statens institut för konsumentfrågor 12, statens pris- och kartellnämnd 5, telestyrelsen 7 och vattenfallsstyrelsen 8 anställda. Pressombudsmän finns också vid statsrådsberedningen, arbetsmarknadsstyrelsen, domänstyrelsen, medicinalstyrelsen, riksförsäkringsverket, skolöverstyrelsen, statens institut för folkhälsan, statens jordbruksnämnd och väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Det är väl så, att åtskilliga av dessa ombudsmän är viktiga med hänsyn till respektive verks public relations. Men väl så viktigt som att skapa förståelse för hela denna rad av statliga aktiviteter synes det mig vara att skapa saklig förståelse för förvaltningens domslut i högsta instans.

Detta önskemål är så mycket mer angeläget som våra små tidningar i landsorten knappast har råd att systematiskt följa förvaltningsrättsliga mål eller skicka medarbetare till Stockholm för att följa regeringsrättsliga överläggningar eller studera digra förvaltningsrättsliga akter. Det borde finnas en möjlighet för främst den s. k. landsortspressen att på enklare sätt tillgå väsentliga fakta — till båtnad för allmänhetens information och sannolikt även för den högsta förvaltningsdomstolens auktoritet.

Med stöd av det anförda får jag föreslå,

att riksdagen måtte medge, att en befattning som pressombudsman vid regeringsrätten må inrättas, samt hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamma åtgärder för tillsättande av sådan pressombudsman.

Stockholm den 22 januari 1964

Bengt Börjesson

i Falköping